

GIDA ve TARIMDA DIŞA BAĞIMLILIK

AÇLIK ve YOKSULLUKLA MÜCADELE

Her yıl Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım örgütü FAO, açlığın ve yoksulluğun ortadan kaldırılması, sürdürülebilir bir dünyada sürdürülebilir bir yaşama dikkat çekmek için, 16 Ekim tarihinde "Dünya Gıda Günü" etkinlikleriyle açlık ve yoksullukla, topyekun mücadele edilmesi gerektiğini ortaya koymaya çalışsa da ciddi bir başarıdan söz etmek mümkün görülmemektedir.

Dünya Bankası temel gıda fiyatlarının son üç yılda yüzde 83 oranında yükseldiğini belirtirken, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım örgütü FAO 830 milyondan fazla insanın yani her dokuz kişiden birinin yatağa aç girdiğini belirtmektedir.

Yapılmış olunan bütün bilimsel araştırmalar ise dünyada yaşanan açlığın ve yetersiz beslenmenin nedeninin, üretim yetmezliği değil, üretim ve tüketimin adaletli bir şekilde sağlanamaması olduğunu göstermektedir.

Ülkemizde ise insanlarımızın % 22'si yeterli gıdaya ulaşamamakta % 9'u ise açlık sınırında yaşamaktadır.

Ülkemizde büyük yığınlarca yaşanan açlık ve yoksulluğun temelinde gıda ve tarımda yaşanan dışa bağımlılık gelmektedir. Özellikle AKP iktidarı döneminde her şeyde olduğu gibi tarım ve gıdada da yoğun bir ithalatın yaşanması sonunda ülke üretmez duruma gelmiş ve gıda güvencesi de ortadan kalkmıştır. Son on altı yıllık süreçte tarım ve gıda ile ilgili olarak çıkartılan yasa ve yönetmelikler de gıda güvencesini yok etmeye yönelik tehditleri ne yazık ki pekiştirmekten başka bir işe yaramamıştır.

Bu yıl Dünya gıda günü dolayısıyla bizlerin belirlemiş olduğu tema, ülkemizin yaşadığı gıda hakkı ve yoksulluk ile ilgili kaotik ortamın ana sebeplerinden biridir. Ama asıl neden gerek ülkemiz gerekse de dünyada aynı olumsuzlukların yaşanmasına neden olan neoliberalizm ya da başka bir deyişle emperyalizmdir. O nedenle biz bu yıl Dünya Gıda Gününün ana temasını Gıda ve Tarımda Dışa Bağımlılık olarak belirledik. Dışa Bağımlılık denilince akla hep sanayi olgusu gelmektedir ama tarım, gıda ve hayvancılık da bu ilişkide çok önemli bir yer tutmaktadır. Bir bakıma da hegemonya oluşturmanın en temel unsurudur.

Kapitalizmin tarım ve gıdayı bir meta olarak görmesi sonucu tarım ve gıda üretimi belirli ellerde toplanmaya ve tüm dünyaya bu yaklaşım egemen kılınmaya çalışılmaktadır. Günümüzde küresel sermaye tarımsal üretimin tüm aşamalarında; yani tohum üretiminden, zirai mücadeleye, gıda üretiminden bu gıdaların tüketimine kadar tüm süreçleri kontrol etmek istemektedir. Çünkü kapitalizmin amacı insan ihtiyaçlarının karşılanması değildir. Bu yolla bir değişim değeri yaratmaktır. Bundan dolayı özünde ihtiyaç maddesi değil meta üretir. Bu nedenle kapitalizm sorgulanmadan, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Bankası, IMF gibi kurumların işlevi anlaşılmadan ne hayvancılığı, ne tarımı, ne de gıdadaki gerçeği anlamak mümkün değildir.

Bugün itibarıyla, hemen her alanda olduğu gibi gıda alanında da sayısı onu geçmeyen çok uluslu şirketler dünya piyasasına hâkim durumdadır. Küresel ölçekte dört şirket piyasayı tohumda % 58,2,

tarım kimyasallarında % 61,9, gübrede % 42,3, hayvansal ilaçlarda % 53,4 oranında kontrol etmektedir. Hayvansal üretimde bu oranlar tavukçulukta % 97, domuz ve sığırdaki ise yaklaşık % 66 düzeyindedir.

Bu şirketlerden altı tanesi dünya tahıl ticaretinin % 85'ini, sekiz şirket kahve satışlarının % 60'ını kontrol etmektedir. Özellikle insanların temel besin ihtiyacı olarak bilinen mısır, pirinç, buğday ve soya gibi gıdaları hâkimiyetleri altına almak için de büyük savaşlar vermektedirler.

Türkiye'nin bu kısıpaca düşmesi II. Dünya Savaşı sonrasında rastlar. Savaş dönemi hariç Türkiye kendine yeten, GSMH'nin önemli bir bölümünü tarımdan sağlayan bir ülkedir. 1940'lı yılların sonunda NATO'ya girilmesi ve IMF'ye üye olunması sonrasında sanayileşme ve tarımı engellemek için MARSHALL yardımlarının devreye sokulması, bedavaya margarin, süt tozu dağıtılması ve derken algı oluşturma gayreti ile *zeytin yağlı yiyemem/basma da fistan yiyemem* türküsüne kadar giden ve sonuçta buğday-saman ithal eden, et yiyemeyen bir ülke ve kaçınılmaz trajik bir son.

Yetmişli yıllar Türkiye'nin GSMH'nin yaklaşık % 30'unu tarımdan karşıladığı dönemdir. Derken arkasından Yeni Dünya Düzeni yani neoliberal dünya düzeni ile tanışma; 12 Eylül 1980, 24 Ocak kararları, devletin tarımdaki sübvansiyonları azaltması sonra da kaldırması... 24 Ocak kararlarının 2. Maddesi tarımdaki desteklemelerin kaldırılması ile ilgilidir. 90'lı yıllar ise bu politik tercih ve dayatmalar sonucu özelleştirmelerin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönem DTÖ Uruguay Tarım Anlaşması ve Gümrük Birliği anlaşmaları ile tarım ve gıda sektöründe köklü dönüşümler yaşanmıştır. Bu anlaşmalar sonucu EBK, SEK, Zirai Donatım Kurumu, TEKEL, Türkiye Şeker Fabrikaları, Azot Sanayi, Türkiye Gübre Fabrikaları ve Yemsan özelleştirilerek kapatılır. TMO, Tariş, Çukobirlik, Fiskobirlik ise içi boşaltılarak işlevsizleştirilir ya da kapatılır.

Artık Dünya sermaye sayesinde küreselleşmiş ve kapitalizm vahşi bir şekilde örgütlenmiştir. Hiçbir ülkede hiçbir şey kendi başına değildir. Dünyanın efendileri konumundaki G-7 ülkeleri ve onların DTÖ, IMF, DB gibi örgütleri aracılığı ile her şey kontrol altına alınmıştır. Tarım bitmiş, gıda güvencesi ortadan kalkmış, GDO, kimyasal katkıları, pestisitler bilinçli olarak tarıma ve gıda üretimine sokulmuş bu alanda üretim yapan ve sayıları onu geçmeyen küresel şirket dünya piyasasının kadiri mutlak hâkimi olmuştur.

Ülkemiz açısından ise durum çok daha vahim olmuştur. 24 Ocak kararları sonucu tarımsal üretimde desteklemelerin kaldırılması, kamu kooperatifçiliğinin tasfiyesi ve çıkartılan yasa, yönetmeliklerle tarımsal üretimin kotalarla geriletilip yok edilmesi nedeniyle ülke adeta makas değiştirmiştir. Son on altı yıldaki AKP Hükümetleri döneminde uygulamaya konulan tarım politikaları sonucu; çiftçi tarımdaki gücünü yitirerek önce hiç olmadığı kadar yoksullaşmış ve daha sonra da toprağını elden çıkararak büyük kentlerde proleterleşmek üzere göçe zorlanmıştır. Ülkemiz, küresel dünyada rekabet edebileceği tek silahını da kaybetmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerde büyümeye dayalı politik öncelikler yerini giderek toplumun tamamını kapsayan entegre kalkınma arayışlarına bırakırken, ülkemizde bunun tam tersi olan ve tarımın tasfiyesine yol açan bir süreç izlenmiştir. Tarımın toplam istihdam içindeki payı 2002 yılında % 35 iken bu pay 2016 yılında % 20'ye gerilemiştir. Tarımda devletin yatırımları da yıllar içinde azalmıştır.

Tarımın toplam yatırımlar içindeki payı, planlı dönemin başında (1960) % 13 düzeylerindeki 2016 yılında % 3,4 e düşmüştür.

Biyogüvenlik yönetmeliği, GDO'yu yasallaştırmıştır. Tütün yasası, Şeker yasası, Tohum yasası, Hal yasası, Mera Kanunu, Zeytin Yasası, Su Kanunu, Toprak Kanunlarının çıkartılması sonucu Türk tarımı ve hayvancılığı bitirilmiştir. Konuya önemli ürünler bazında baktığımızda **2017 yılı Ocak ayında 246 bin ton olan buğday ithalatımız 2018 yılı Ocak ayında % 234 artışla 821 bin ton olmuştur. Aynı süreler için 48 bin ton olan mısır ithalatımız 8,5 kat artışla 404 bin tona; 5 bin ton olan pirinç ithalatımız % 240 artışla 17 bin tona; 4 bin ton olan nohut ithalatımız % 175 artışla 11 bin tona; 3 bin ton olan kuru fasulye ithalatımız % 267 artışla 11 bin tona; 107 bin ton olan soya fasulyesi ithalatımız % 69 artışla 181 bin tona; 29 bin ton olan ayçiçeği tohumu ithalatımız % 145 artışla 71 bin tona; 51 bin ton olan pamuk ithalatımız %41 artışla 72 bin tona; 22.999 baş sığır ithalatımız % 393 artışla 113.318 başa; 1.051 baş olan koyun ithalatımız % 580 artışla 7.143 başa; 80 ton olan sığır eti ithalatımız 29 kat artışla 2.333 tona yükselerek ülkemiz tam bir ithalat cennetine dönüştürülmüştür.**

Ülkemiz; Almanya, Fransa, Ukrayna'dan Buğday, İngiltere ve Hırvatistan'dan Arpa, Gürcistan'dan Saman, ABD, Yunanistan, Türkmenistan ve Hindistan'dan Pamuk, ABD, Arjantin ve Brezilya'dan Mısır, ABD Vietnam, İtalya ve Tayland'dan Pirinç, Etiyopya, Bangladeş, Mısır ve Çin'den Kuru Fasulye, Kanada'dan Nohut ve Mercimek, ABD, Bulgaristan'dan Kurbanlık Koyun, Şili, Uruguay ve Fransa'dan Büyükbaş hayvan, Bosna Hersek'ten lop et ithal eden bir ülke haline düşürülmüştür. Öyle ki bu gün beş ürün dışında bütün gıda maddeleri ve tarımsal ürünler ithal edilmektedir. Ülke ithalat cennetine dönmüştür. Uzun yıllar devam eden düşük döviz kuru nedeniyle incir, üzüm, kaysı, fındık ve narenciye dışındaki bütün tarımsal ürünler ithal edilmiştir. 16 yıllık AKP döneminde tarım ve gıda için 575 milyar TL ithalat yapılmış buna karşılık tarıma nakit olarak 79 milyar TL destek sağlanmıştır.

2002 yılında bir kişiye iki hayvan düşerken bu gün bu oran üç kişiye bir hayvan düzeyine inmiş durumdadır.

Bütün bunların sonucu olarak, kırdan kente göç ile beraber, kırsal bölgelerin insan gücü, tarım sektörünün sürdürülebilir yapısını bozacak derecede kentlere kaymıştır. Bu durum kentsel dengeleri de bozarak kentlere işsiz kitlelerin yığılmasına neden olmuştur. Oysa gelişmekte olan ülkeler için kalkınmanın yolu kırsaldan geçmektedir. Ekonomik büyümenin anahtarı uzun yıllar yoksulluğun sebebi olarak görülen kırsal bölgelerde küçük aile çiftçiliğinin desteklenmesi gereklidir. Kırsal bölgelerin, gıda üretimi ile ilgili sabitlenmiş ekonomik büyüme için geniş bir potansiyel bulunmaktadır. Çoğu zaman ihmal edilen bu potansiyelin ortaya çıkarılması için geçimlik tarımda düşük verimlilik, birçok yerde sınırlı endüstrileşme, hızlı nüfus artışı ve şehirleşmeden oluşan oldukça zorlu bu bileşimin üstesinden gelinmesi gerekmektedir. Ancak bu şekildeki bir anlayış sonucu ülkelerin kendini besleme ve yurttaşlarını istihdam etme konularında başarı elde edilebilir.

Ülkemiz açısından yakın gelecekte yaşanacak en önemli sorun alanı da, şu an yaşanan ekonomik krizin tarım ve gıda üretimine yapacağı olumsuz etki olacaktır. Ağustos 2018 tarihi itibarıyla kendini daha çok hissettiren ekonomik kriz geçtiğimiz ay itibarıyla tüketici enflasyonunu % 25'lere, üretici enflasyonunu % 50'lere taşımıştır. Artan döviz fiyatlarıyla beraber gübre, mazot, tohum ve zirai ilaçta oluşan yüksek fiyat artışlarını üretici karşılayamayacak ve üretimden vazgeçecektir. Bu durumda ülkemizi önümüzdeki süreçte ciddi anlamda gıda tedariki sorunuyla karşı karşıya getirecektir.

Biz TMMOB olarak meslek örgütü sorumluluğuyla ülkemizde ve tüm dünyada uygulanan neoliberal politikaların insanları mutlu etmediğini ve bir avuç topluluğun gıda üzerinden hegemonya yaratıp, tüm dünyayı sömürdüğünü dün söylemiştik bugün de söylüyoruz. Yukarıda ifade edilenler doğrultusunda açlığın, yokluğun ve yoksulluğun son bulduğu, hakça adil bir paylaşımın olduğu, korkulardan, kaygılardan uzak, güvenli, sağlıklı, savaşız, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya özlemiyle Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği olarak mücadelemize devam edeceğimizi kamuoyuna saygıyla duyururuz.

TMMOB GIDA MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI